

Színház.

QUO VADIS ?

Budapest zene-élet folyamába egy hatalmas, zuhogó, cseppeiben tündöklő víztömeg fergetegezett bele: megnyílt a Népopera. És örülnünk kell neki, mert fénytömeget, aranyértékeket és meleg energiát kaptunk... A fény meg a meleg, biológiai; az arany meg társadalmi életünkhöz szükséges. És ezek hatalma nagy. Érdekes és hirtelen gyarapodásokat és változásokat hozhat létre, amelyek sokszor hihetetlenek és felfoghatatlanok, de valók. Varázsszerűek! És varázserejűek! Mert bár a természetben varázslat nincs, de a zene területén igen. Ennek birodalma egy meseország, szívérványszínű köddel lepárázott, ledesztillált meseország, ahol varázslók élnek, bűvészpálcával birtokukban: a zenészek és szerzeményeik!

A Népopera első darabja a „Quo vadis” volt, amelynek librettóját Sienkievicz regénye nyomán Henri Cain, nagyértékű muzsikáját pedig Jean Nougues írta.

Sienkievicz regényének szívbe nyilaló, agyba nyúló hatását nem lehet szordinozni.

Nagy előnye volt így a zeneszerzőnek: hatalmas és mély, nagy és bő vízü invencióforrás állott rendelkezésére. Mert ha talán kevés lett volna a librettó... ott állt pegazus termelő kék rózsaszínű ködoszlopként maga az eredeti mű: az emberi vagy természeti — akár külön, akár együtt is, — a regény és a történelem.

És Nougues befogadta ezeket a hatásokat. Olyan mint egy hangvilla. Amely a szent pogány Róma és a pogány szent kereszténység levegőjének legparányibb hő-, kedély hullámozásait, aether-érzés rezgéseit, gondolat-vibrációját is megérzi. De nem tartja meg magának: a színeket hallhatóvá teszi, a szív-gondolatokat, az agy-érzéseket és vágy-

vonalatokat hangokba önti... és a különös érzésekkel telített lelkét agyán keresztül: kotta-fejekbe préseli. És így tudott adni egy csodás zenét, amely nem más, mint annak az időnek szelleme. Igen! A költő megértette ama kor titkát és pulzusának tapintása nála hangszavakká tudott formálódni. De vigyázzunk! A stílszerűséget nem a zenei formákban és dalamokban értem — bár így is adott elfogadhatót — hanem lényegében, vagy inkább kiváltott hatásában, mert úgy érezzük, mintha az eredmény a mi szülöttünk volna. Hasonlatosan a „statu nascendi” jelenségéhez! És ez az értékek legjobb fémjelzője. Mert az élet különböző titkokat helyez és lehel az emberbe. Egyet föbbe is. De nem mind tudja kifejezni, rendszerint csak egy; a többi csak érzi vagy sejti... A pálma az előbbieké, az utóbbiak csak az osztást képviselik, amikor a szorzás ellenpróbájául használjuk.

Jean Nougues zenéje tehát kiváló alkotás! Ami hatásokat a regény szavakkal vált ki, ugyanolyanokat létesít a zene hangokkal. A regényben, illetve a librettóban megelevenít előtűnk a szerző bűnt és erényt, zokogó bánatot és derűs megkönnyebbülést, jót és rosszat! A zeneszerző pedig hangszereivel szólaltatja meg ezeket, amelyeket motívumokba, dallamokba, harmóniákba öltöztetve helyez el... nagy pompázó tudással, gazdag ragyogó ötletességgel. Modern hanghatásai, zenekari ötletei, újszerű hangszerelései, harmonikusan össze-vissza sikító vörös hangjai, borzongató fekete és megenyhülést adó fehér hangszínei; fájdalmasan, széjjelkent epedő dallamai bizsergető hatást váltanak ki.

Ahol lehet egyéni, de ahol kell nem szégyenli meg is mutatni, amit a többi nagy mesterektől tanult. Ami jó és kiváló nem igyekszik egyéni mázba burkolni. Nyíltan és becsületesen élénk állítja, mintha mondaná: Egy

ember nem építhet egy házat, még ha akarná se; az ember kapott fejlődéseket el nem tün-
tethet; a világ anyagi és időbeli pontok összes-
sége és egymásutánja... Wagnertől a moti-
vumokat váltja magához, Strausstól és Ber-
lióztól hangszerelési fejlődéseket vesz át,
Debussytól modern harmóniaknak készítését
tanulja meg. De ezek nem rontják az értéket.
Mert nem mindjárt a mesterek abban hagyott
terére lép, hanem előbb az alapból indul ki
s miután az egész fejlődést végignézte, meg-
értette, magába fogadta, veszi fel az elejtett
fonalat. Újszerűen hat a régi és nem újsze-
rűen néz ki, mint fentebb kifejtettem: ez a
különbség és egyszersmind az érték!

Nagy tudás, nagy képesség jellemzi; szive
zengő hangokkal, feje csengő kottákkal van
telve — és bőven önti magából ezeket.

Mint a pók kibocsátott fonalakból szőtt
hálókka fogja a legyet... a darab végeztével
úgy érezzük, mintha agyunkat, szivünket, fonta
volna körül egy háló, amely a zenefonalak-
ból támadt... S amint hazamegyek a sötét
éjben egész éneket valami kimondhatatlan
szorongó, lüktetően rángatózó érzés fogja
el... olyan, mint aminőt valamely meg nem
fejtett, nagyszerű, hatalmas természeti tüne-
mény látásánál érzünk...

Munk Andor.

~~~~~

KAMARAJÁTÉK.

Björnson „Mikor az új bor forr“ című vig-
játéka az északi népek családi összetarto-
zandóságába enged bepillantani: oly emberek
ezek, akik nem tudnak egymástól elhidegülni,
sem az ifjúkori tévedések, sem az öregedő
évek, egy-egy pislákoló, de könnyen múltó
fellobanásának hatása alatt. Együtt van a tor-
nácon a család. Az anyának minden gondo-
latát lefoglalja három lányának férjhezmene-
tele, jövője, az egymást kergető nyílt és titkos
kérők. Mindig anya és lányaié mindenben a
döntő szó és a jó öreg papát úgy irányítják,
ahogy éppen kedvük tartja. Emellett meg-
kiméli minden családi ügyes-bajos dologtól,
csak hogy meg legyen élte nyugodt folyása.

De kelletlenül érinti a féltő gondoskodás és
úgy érzi, hogy mellőzik. Pedig a háztűznézés,
a nagy sürgés-forgás magával sodorják, újra
szeretne ő is élni, valamit a múltból és ébre-
dezik lelkében annak minden gyönyöre. Egy-
szerre csak azt érzi, hogy mikor az új bor
forr, forr az öreg is. Meg is történik aztán
az, amit el nem tudnak hinni hozzátartozói,
hogy a jó öreg apa — bizony — házon kívül
töltött egy egész éjszakát. Hiába minden. A
felesége és lányai keserűen siránkoznak utána,
hiányzik nekik a papa és most érzik csak,
mily nagy kincsük nekik, aki csak volt s akit
önös érdekből mellőztek. Végre a papa, akiről
ily fiatalos lépéseket sehogysem tudtak még
csak feltételezni sem, váratlanul betoppan,
meglepi a búsulásnak esett feleségét azzal,
hogy el sem utazott. Ezt a sovány témát dol-
gozta fel a nagy svéd író derűsen a jóízű
naivság kellemes bájjával, de nagyon kör-
vonalasan. Meg is látszik a darabon, hogy
nem a drámaírás az eleme. Nincs meg a
darabban az egységes kompozíció s az
egyének jelleméből kinálkozó érzelmek ala-
posabb és hatásosabb kifejezése. Nem ke-
resi a villongó elmességet, a mulatságos
helyzeteket és fölényesen elsiklik azok
fölött realisztikus dialektikája. Megkap ben-
nünket a cselekmény valódiságának ereje.
És úgy érezzük, mintha egy elkésve érkezett,
de azért jól eső, üde őszi napsugár moso-
lyogna ránk valahonnan messze északról,
családi boldogság tűzhelyéről. Az előadás a
legjobb dicséretet érdemli.

Keszler István.

~~~~~

TRISTAN BERNARD: KIS KÁVÉHÁZ.

Bemutatta a Magyar Színház.

Izig-vérig francia darab. Kedves, ötletes és
szentimentális. Nincs egyéb célja a mulat-
tatásnál. Pompás helyzeteket teremt, finoman
eltalálja mindenütt a hangot, izléstelenségekbe
nem téved és diszkrét, minden erőszakosság
nélküli szellemességével határozottan mulattat.

Egy kedves kis kávéház a színhelye, olyan
egészen eldugott kis hely, mondjuk egy mellék-

utcában, ahová a szemközti kereskedősegek mennek át egy kis kártyára s amelyben természetesen ott királynősködik a tulajdonos szép lánya. A főhős Albert, a pincér. Nagyszerűen megrajzolt alak. Csupa butaság, csupa mosolygó impertinentia, tele éjszakai filozófiával, nagy agyafurtsággal és sok-sok szentimentálizmussal.

Már az első jelenetekben látni, hogy ezen az emberen sokkal több van a pincérfrakknál. Az alatt a kurta pincérfrakk alatt találunk sok gavallér könnyelműséget és sok előkelő lelki tulajdonságot is. Ami azonban a legcsodálatosabb, az, hogy ez az ember, akit az éjszakai órák örökké ébren tartottak, akit a sok csontig ráncolt arc, az ármányságot már nem takaró éjfél és a fekete kávék mellett született erkölcstelenség egészen fásúltá, blazírtá és cinikussá tehettek volna — naiv is. És Tristan Bernardnak egyetlen és legnagyobb sikere, hogy ezt el tudja hitetni.

Ez az Albert a legkülönbözőbb tulajdonságokból van emberré gyúrva. Kedves és szimpatikus jellem, dacára annak, hogy a legtökéletesebben jellemtelen. Igazi jó fiú.

Néhol azonban még Tristan Bernard is elveti a súlykot. Ez az élelmes és agyafurt pincér nem lehet két szeretőjével szemben annyira gyámoltalan és gyáva s annyira akarat nélküli, pláne akkor, amikor egy harmadikba, a kávé lányába szerelmes. Ez az ember, aki oly pompásan adja az előkelő gavallért, mihelyt levei a pincérfrakkot, sem lehet olyan esetlen karikatura, mint egy-két jelenetben, a hölgyekkel szemben.

Igaz azonban, hogy ez csupa kacagást vált ki a közönségből s mivel a darabnak a célja csak a mulattatás, így érthető és megbocsátható a dolog.

A darab alapgondolata is jó. A pincér hirtelen nagy örökséghez jut. Ezt azonban a

kávé egy barátja által előbb megtudja és leszerződte a pincért nagy fizetés mellett azzal a feltétellel, hogyha bármelyik a másikat elakarja hagyni, 200.000 frank kártérítést kénytelen fizetni a szerződésszegő. Albert bele megy. Amikor azonban megtudja, hogy örökölt és hogy ráakarják szedni, megmarad a szerződés mellett s tovább szolgál. Így dupla életet él. Egyiket a kis kávéházban, a másikat a párizsi mulatókban. A gazdája pedig kénytelen az óriási fizetést neki adni. Ebből természetesen sok kellemetlenség származik s csak akkor tisztázódik a helyzet, amikor a kis kávéház tulajdonosa már csaknem tönkre megy s amikor Albert elveszi a lányát.

Egy jelenetet kell különösen kiemelni, amikor Albert szerelmet akar vallani a saját maga által kitűzött öt percen belül a tulajdonos lányának gyönyörűen, egész romlatlanul, naivan és sok könnyes humorral s amikor már-már bevallja szerelmét, rápillant véletlenül a kezében lévő órára és sápadtan veszi észre, hogy az öt perc elmúlt.

Z. Molnár László, aki gyönyörűen és tökéletes megértéssel vitte a darabot, itt játszotta a legjobban. Igaz szívű, elragadó és bolond fiú volt.

S amikor vége volt a darabnak elcsodálkoztunk, hogy mindez ilyen kedvesen, otthonosan, minden erőszakoltság nélkül egy „Kis kávéház”-ban játszik, melynek ablakai piszkosak, füstösek, melynek asztalai hideg vasállványon márványkövek s amelynek kilincsét huszonegyest játszó kereskedősegek nyitogatják s ahová az ember hajnal felé vetődik el néha, zúgó, bolond, fiatal fejjel s amikor a pincér megjelenik s kérdi: Mivel szolgálhatok kérem? halkán feleljük: Egy teát rummal és egy kis csendel.

Büky György.

